

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอ
ช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

๒.๑ แนวคิดการบริหารงานวิชาการ

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

๒.๑.๒ ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

๒.๑.๓ บทบาทหน้าที่และกระบวนการบริหารงานวิชาการ

๒.๑.๔ ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

๒.๑.๕ ขั้นตอนการบริหารงานวิชาการ

๒.๒ การบริหารงานวิชาการทั้ง ๖ ด้าน

๒.๒.๑ ด้านหลักสูตร

๒.๒.๒ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

๒.๒.๓ ด้านการพัฒนาสื่อ แหล่งเรียนรู้

๒.๒.๔ ด้านการนิเทศการศึกษา

๒.๒.๕ ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

๒.๒.๖ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑. แนวคิดการบริหารงานวิชาการ

การจัดการศึกษาทุกระดับงานวิชาการนับเป็นงานที่สำคัญ^๑ เพราะจุดมุ่งหมายของการบริหารงานวิชาการอยู่ที่การสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพมีความรู้มีคุณธรรม และมีคุณสมบัติตามที่ต้องการงานวิชาการเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพและความสำเร็จของสถานศึกษา ความสำเร็จของสถานศึกษามักจะพิจารณาจากคุณภาพของผลผลิตคือตัวนักเรียนดังนั้นคุณภาพจึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านวิชาการของสถานศึกษา ด้วยเหตุนี้การบริหารงานด้านวิชาการจึงเป็นงานที่สำคัญ

^๑ภาวิดา ธารศรีสุทธิ, การจัดการและบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๓-๔.

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลักและเกี่ยวข้องทุกกิจกรรมในสถานศึกษามีจุดมุ่งหมายให้ไปสู่การมีคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้แตกต่างกันดังนี้

กมล ภูประเสริฐ^๒ ให้ความหมาย การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาว่า หมายถึง การบริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังนั้นๆ ประกอบด้วยงานหลายๆ ด้านเกี่ยวกับหลักสูตร

รุจิร ภูสาระ และจันทราณี สงวนนาม^๓ ได้ให้ความหมายการบริหารงานวิชาการว่า หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^๔ ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการว่าการบริหารงานของสถานศึกษาโดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ^๕ ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการว่า เป็นกระบวนการหรือกิจกรรมการดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลให้ดีเพื่อเป็นไปตามหลักสูตร และให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์^๖ ได้ให้ความหมายการบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมในงานวิชาการ ซึ่งเป็นการภารกิจหลักให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนหรือผู้รับบริการ

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้ได้มาตรฐานตามที่โรงเรียนกำหนด

^๒กมล ภูประเสริฐ, การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร ทิปส์ พับบลลิเตชัน, ๒๕๔๔), หน้า ๖.

^๓รุจิร ภูสาระ และจันทราณี สงวนนาม, การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: บั๊คพอยท์, ๒๕๔๕), หน้า ๕๖.

^๔ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๒.

^๕รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, เอกสารประกอบการสอน ๒๕๕๐, หน้า ๓๐.

^๖ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, การบริหารงานวิชาการ, (ปัตตานี ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษาสำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๔๙), หน้า ๙.

๒.๑.๒ ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ งานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕^๗ มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนาที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการโดยอิสระคล่องตัว รวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนสถานศึกษาชุมชนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการจัดการบริหารจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลประเมินผล เกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ สนองความต้องการของผู้เรียนชุมชนท้องถิ่นโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษา และบุคคล องค์กร หน่วยงาน งานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของสถาบันการศึกษาทุกระดับ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^๘ ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ ดังนี้

๑. งานวิชาการเป็นงานที่มุ่งเน้นการพัฒนาสติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม เจตคติและค่านิยมให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขในการดำรงชีวิต ตลอดจนเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม

๒. งานวิชาการเป็นตัวกำหนดปริมาณงานของโรงเรียน เมื่อโรงเรียนมีงานวิชาการมาก ปริมาณด้านอื่นๆ ย่อมมีมากตามไปด้วย

๓. งานวิชาการเป็นเครื่องกำหนดการจัดสรรทรัพยากรให้แก่โรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นในรูปของงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ จะจัดให้ตามสัดส่วนของปริมาณงานวิชาการของโรงเรียน โรงเรียนจะได้รับการจัดสรรงบประมาณมากขึ้นขึ้นอยู่กับปริมาณงานของโรงเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานด้านวิชาการ

๔. งานวิชาการเป็นเครื่องตัดสินคุณภาพของโรงเรียน การพิจารณาคุณภาพของโรงเรียนต้องอาศัยงานด้านวิชาการของโรงเรียน โดยพิจารณาวิธีการและผลผลิตของระบบงานวิชาการอันได้แก่ วิธีการสอนของครู การบริหารงานวิชาการ ผลสำเร็จของครูทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

๕. งานวิชาการเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักในสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูร่วมมือกันในการปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนอยู่เสมอ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องรู้จักวางแผน การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน การควบคุมบังคับบัญชา การวินิจัยสั่งการ การมอบหมาย

^๗กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ. ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : องค์กรรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖), หน้า ๓๓.

^๘เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

งานให้ถูกต้อง และเหมาะสมเพื่อให้การปฏิบัติงานวิชาการบรรลุจุดหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน^๙ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารวิชาการว่า เป็นงานหลักของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้เรียนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ส่วนงานอื่นๆ ถือว่าเป็นงานที่มีความสำคัญรองลงมาและเป็นงานสนับสนุน ผู้บริหารที่ยึดเอางานวิชาการเป็นหลักในการบริหารและมีความเป็นผู้นำทางวิชาการจะนำไปสู่ความสำเร็จ

อดิศร เนาวนนท์ และสมพงษ์ สิงหะพล^{๑๐} ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักและหัวใจภารกิจของโรงเรียนส่วนงานอื่นๆ สนับสนุนให้งานหลักนี้ดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ โดยที่งานวิชาการมีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่กำหนดขึ้น

ปัญญา แก้วกียูร และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล^{๑๑} ได้กล่าวว่า งานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษาเพราะเกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

ถวิล อรัญเวศ^{๑๒} ได้กล่าวว่า กรอบการบริหารงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันแบ่งออกเป็นงานใหญ่ๆ ๒ งาน คือ งานหลัก ได้แก่ งานวิชาการ และงานสนับสนุน ได้แก่ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้การบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กำหนดให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดสาระหลักสูตรเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาของชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

^๙สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, คู่มือปฏิบัติงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖๓.

^{๑๐}อดิศร เนาวนนท์ และสมพงษ์ สิงหะพล, เอกสารประกอบการสอนผู้นำทางวิชาการ, (นครราชสีมา: คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๗), หน้า ๔๕.

^{๑๑}ปัญญา แก้วกียูรและสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล, การบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียนหรือเขตพื้นที่การศึกษาเป็นฐาน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗.

^{๑๒}ถวิล อรัญเวศ, สถานศึกษากับการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ, วิชาการ, (พิมพ์ครั้งที่ ๓), ๒๕๔๕, หน้า ๖.

กมล ธีโสภา^{๓๓} ได้กล่าวว่า การบริหารวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบและเป็นผู้นำทางวิชาการ

ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ^{๓๔} ได้กล่าวว่า งานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาการบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการพัฒนาผู้เรียน

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาถือว่าเป็นงานหลักที่มีความสำคัญของสถานศึกษาซึ่งมีขอบข่ายอย่างกว้างขวางจำเป็นที่ผู้บริหารและครูทุกคนจะต้องร่วมกันรับผิดชอบวางแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบมีความชัดเจนในการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในสถานศึกษา และร่วมกันในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานวิชาการให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

๒.๑.๓ บทบาทหน้าที่และกระบวนการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการจะสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะการบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักในการบริหารโรงเรียนโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ จริยธรรมและคุณสมบัติตามที่สังคมต้องการ ดังนั้นการที่โรงเรียนจะทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ก็ต่อเมื่อผู้บริหารโรงเรียนได้เข้าถึงบทบาทและหน้าที่ของการบริหารงาน ซึ่งมีหน่วยงานทางการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ^{๓๕} ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผน วิธีการและขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ นักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ การบริหารนั้น จะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ทุกประการ เพราะว่าการดำเนินงานต่างๆ ไม่ใช่เพียงกิจกรรมที่ผู้บริหารกระทำเพียงลำพัง แต่มีผู้ร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วนทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะนำเทคนิควิธีและกระบวนการ การบริหารที่เหมาะสมมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาผู้บริหารต้องคำนึงถึงหลักการบริหารดังนี้

^{๓๓} กมล ธีโสภา, การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาไทยในปัจจุบัน (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธราช, ๒๕๔๖), หน้า ๕.

^{๓๔} ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, การจัดและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๔.

^{๓๕} รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๐), หน้า ๓๔.

๑. มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องเข้าใจถึงเป้าหมายของสถานศึกษาว่าเป็นไปในทิศทางใด

๒. ต้องมีเทคนิควิธีการในการบริหารงาน การบริหารงานทุกประเภทย่อมต้องมีเทคนิควิธีการ ขั้นตอน และกระบวนการที่เป็นระบบ

๓. มีการประเมินผล เมื่อได้กำหนดกิจกรรมใดควรมีการประเมินและติดตามผลเพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการงานให้ดีขึ้น

อัญชลี โพธิ์ทอง และสมศักดิ์ คงเที่ยง^{๑๖} ได้กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะเป็นผู้ริเริ่มในการดำเนินงานวิชาการให้เป็นไปอย่างราบรื่น ควรมีบทบาทดังนี้

๑. กำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และวางแผนงานของโรงเรียน

๒. ควบคุม กำกับ ติดตาม และนิเทศงานวิชาการอย่างมีระบบ

๓. จัดทำหลักสูตร และเอกสารหลักสูตรให้เพียงพอตามสภาพโรงเรียน

๔. จัดให้ครูผลิต จัดหาสื่อการเรียน และควบคุมดูแลให้ครูนำไปใช้ประกอบการสอน

๕. จัดให้มีมุมหนังสือหรือห้องสมุดให้เหมาะสมตามสภาพของโรงเรียน

๖. ให้โรงเรียนมีการวัดและประเมินผลการเรียนตามระเบียบว่าด้วยการวัดผล

๗. ส่งเสริมและนำเทคนิควิธีการใหม่ๆ ที่เหมาะสมมาใช้ดำเนินงานวิชาการในโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนควรมีบทบาทหน้าที่ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการบริหาร ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ได้แก่ ข้อมูลต่างๆ ของโรงเรียน ข้อมูลที่เป็นข้อกำหนดที่ต้องยึดเป็นแนวทาง เช่น พระราชบัญญัติการศึกษา หลักสูตรและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

ขั้นตอนที่ ๒ การวางแผน ได้แก่ การจัดทำแผนหรือโครงการประจำปี การจัดปฏิทินการปฏิบัติงานในรอบปีการศึกษาหนึ่งๆ การจัดทำแผนการเรียนรู้ การจัดทำตารางสอน การจัดทำบันทึกการสอน การจัดครูเข้าสอน และการจัดนักเรียนเข้าชั้นเรียน

ขั้นตอนที่ ๓ การดำเนินการตามแผน เป็นขั้นตอนที่ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการดำเนินงานตามแผน ได้แก่ ตรวจสอบเตรียมการสอนหรือบันทึกการสอน ให้ครูเข้าปฏิบัติการสอนตามเวลา ควบคุม กำกับ ติดตาม และนิเทศให้ครูดำเนินการตามแผนการเรียนรู้หรือคู่มือครู จัดครูเข้าสอนแทนในกรณีที่ครูไม่มาปฏิบัติการสอน ควบคุมดูแลให้ครูสอนซ่อมเสริมนักเรียนที่เรียนอ่อน และจัดสอนเสริม

^{๑๖} อัญชลี โพธิ์ทอง และสมศักดิ์ คงเที่ยง, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษาประถมศึกษา** หน่วยที่ ๗-๑๕, (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๒๔๓.

นักเรียนที่เรียนเก่ง สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และควบคุมติดตามให้ครูที่รับผิดชอบงานและโครงการเป็นไปตามปฏิทินปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ ๔ การประเมินผล ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับงานวิชาการว่า การดำเนินงานมีประสิทธิภาพเพียงใด เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่ การประเมินผลมี ๓ ระยะ คือ ประเมินก่อนดำเนินงาน ประเมินระหว่างดำเนินงาน และประเมินเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการดำเนินงาน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๑๗} ได้กล่าวถึงหลักการบริหารการศึกษาไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะได้คำนึงถึงหลักการบริหารดังนี้

๑. มีเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่ชัดเจนผู้บริหารต้องเข้าใจถึงเป้าหมายของสถานศึกษาว่าเป็นไปในทิศทางใดจึงจะจัดงานจัดคนจัดวัสดุอุปกรณ์ได้เหมาะสม

๒. ต้องมีเทคนิควิธีการในการบริหารงาน การบริหารทุกประเภทย่อมต้องมีเทคนิควิธีการขั้นตอน และกระบวนการงานที่ควรจะมีระบบมีความรอบคอบจึงจะทำให้งานดำเนินไปด้วยดี

๓. มีการประเมินผลเมื่อได้ดำเนินกิจกรรมใดควรจะได้มีการประเมินผลและติดตามผลเพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงงานได้ดีขึ้นการทำงานที่ขาดการประเมินผลจะไม่ช่วยในการพัฒนาสถานศึกษา

พนัส หันนาคินทร์^{๑๘} ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการจะสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายนั้น ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงและมีความรับผิดชอบต่อเรื่องต่อไปนี้

๑. งานด้านเกี่ยวกับครู ได้แก่ การจัดหาครูที่ดัดมาทำการสอน จัดครูให้ทำหน้าที่ต่างๆ

๒. งานด้านเกี่ยวกับนักเรียน ได้แก่ การจัดแบ่งนักเรียนตามความสามารถ ความถนัด หรือความต้องการ ส่งเสริมนักเรียนในด้านวิชาการ การจัดแหล่งเรียนรู้และแหล่งสำหรับบริการด้านวิธีสอน ควบคุมเวลาเรียนของนักเรียน หาทางช่วยเหลือนักเรียนและการติดต่อกับผู้ปกครอง

๓. งานด้านการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน การใช้หลักสูตรและการประเมินผลนักเรียน

๔. งานด้านการจัดหาเครื่องอุปกรณ์การสอน และเทคโนโลยีทางการศึกษา

๕. งานเกี่ยวกับบุคลากรด้านการสอน เช่น การจัดทำทะเบียนประวัติและระเบียบต่างๆ เกี่ยวกับครู และนักเรียน

^{๑๗} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๕๖), หน้า ๙.

^{๑๘} พนัส หันนาคินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๒), หน้า ๖๒.

สรุปได้ว่า ผู้บริหารมีบทบาทหลักในการกำหนดแผน วิธีการและขั้นตอนต่างๆ รวมทั้งใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหาร มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่ชัดเจนต้องมีเทคนิควิธีการในการบริหารงานที่เหมาะสมโดยต้องยึดหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้งานวิชาการเกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย

๒.๑.๔ ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานที่มีขอบข่าย มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกระดับ การดำเนินงานต่างๆ ของสถานศึกษามุ่งสนองต่อความสำเร็จของงานวิชาการ การที่สถานศึกษาจะจัดงานวิชาการให้บรรลุเป้าหมายนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ผู้บริหาร และบุคลากรในสถานศึกษาจึงควรให้ความสนใจในงานวิชาการเป็นอย่างยิ่งของขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

อุทัย บุญประเสริฐ^{๑๙} ได้กล่าวว่า งานวิชาการโรงเรียนจะต้องครอบคลุมในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
๒. การสอนและการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักการและจุดหมายของหลักสูตรรองรับเรื่องการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน
๓. บริหารกิจกรรมนักเรียนให้ตอบสนองหลักสูตร
๔. สื่อการเรียนการสอนและกิจกรรมห้องสมุด
๕. การวัดผลและการประเมินผลการเรียน
๖. การนิเทศการศึกษาและพัฒนาวิชาชีพบุคลากรครูและบุคลากรทางวิชาการ

อารีย์ เอ็มโอด^{๒๐} กำหนดขอบข่ายงานวิชาการ ๕ ด้านดังนี้

๑. ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน
๓. ด้านการนิเทศภายใน
๔. ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา
๕. ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

^{๑๙}อุทัย บุญประเสริฐ, **หลักสูตรและการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน**, (กรุงเทพมหานคร: เอสดีเพรส, ๒๕๕๘), หน้า ๒๑-๒๒.

^{๒๐}อารีย์ เอ็มโอด, “การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๑ และ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต ๓”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาการครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๘), หน้า ๒๒.

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ^{๒๑} ได้กล่าวไว้ว่าการบริหารงานวิชาการตามกระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้ครอบคลุมทั้ง ๔ ด้าน คือ หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และการรับเข้าศึกษาต่อ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ (ICT) พบว่ามีการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานปฏิรูปด้านการเรียนรู้ในแต่ละด้านเป็นอย่างมาก

กมล ภูประเสริฐ^{๒๒} ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ โดยสรุปสาระสำคัญไว้ ๙ ประการดังนี้

๑. การบริหารหลักสูตร คือการดำเนินงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางระดับประเทศโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคลากรของสถานศึกษาได้จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้รายปี รายภาคเรียน ตามลำดับที่เหมาะสมกับชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง จึงมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากร สภาพการดำรงชีวิตและปัญหาต่างๆ โดยจำแนกตามชั้นปี และช่วงชั้น เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดหลักสูตรสถานศึกษาพร้อมกับทั้งกำหนดเวลาเรียนที่เหมาะสม

๒. การบริหารการเรียนการสอน คือการดำเนินงานเกี่ยวกับการรวบรวม วิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้แล้วในการบริหารหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหมายความว่า ในกิจกรรมการเรียนการสอนผู้เรียนได้ดำเนินการ ดังนี้

๒.๑ ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง

๒.๒ ผู้เรียนได้สร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง โดยการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ตามความสามารถ แล้วนำมาสรุป

๒.๓ ผู้เรียนได้วิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดอย่างมีเหตุผล

๒.๔ ผู้สอนปลูกฝังหรือเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางด้านค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมและเป็นคนที่มีบุคลิกดี ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เมื่อการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องดำเนินการจัดให้มีสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดไว้แล้ว โดยให้ศึกษาเนื้อหาสาระควบคู่กับการปฏิบัติจริง

๓. การบริหารการประเมินผลการเรียน คือการดำเนินงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบเกี่ยวกับหน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ เพื่อจะได้พิจารณาเตรียมการ ขั้นตอนต่อไปเกี่ยวกับการกำหนดวิธีการและเครื่องมือ ตลอดจนจัดให้มีการสร้างเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดผล

^{๒๑}รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๐), หน้า ๒๘.

^{๒๒}กมล ภูประเสริฐ, การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ทิพย์พัลลิกะ, ๒๕๔๔), หน้า ๒๘.

ประเมินผลการเรียนรู้ และกำหนดวิธีการและช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม เพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน รวมถึงการควบคุมดูแล ส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนตามวิธีการและเครื่องมือที่ได้กำหนดไว้ และการจัดทำหลักฐานการศึกษาตามแบบที่กำหนด

๔. การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา คือการดำเนินงานเกี่ยวกับการทำความเข้าใจกับหลักการนิเทศภายในที่มีเป้าหมายสู่มาตรฐานการศึกษาร่วมกัน เกิดจากการร่วมกันคิด ร่วมกันทำให้แต่ละคนเป็นทั้งผู้นิเทศและรับการนิเทศ เพื่อให้สถานศึกษานั้นๆ สามารถพึ่งตนเองได้ในทางวิชาการ จัดให้มีการกำหนดวิธีการและระยะเวลาการนิเทศภายในให้เป็นไปในลักษณะของกลไกมิตรประกอบกับให้มีการควบคุมดูแล ส่งเสริม และแก้ปัญหาร่วมกันในการดำเนินงานนิเทศภายใน

๕. การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการคือ การดำเนินงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาของบุคลากรร่วมกันเพื่อหาข้อสรุปว่า บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความสามารถในด้านใดบ้าง และในด้านใดบ้างที่จะต้องพึ่งพาบุคคลภายนอกจัดให้มีการพัฒนาบุคลากรในรูปแบบต่างๆ ในระยะเวลาที่เหมาะสมและต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีมาตรการควบคุมดูแลให้ดำเนินงานในด้านนี้เป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้

๖. การบริหารการวิจัยและพัฒนา คือ การดำเนินงานเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้คุณภาพการศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ และจัดให้มีการทำวิจัยในภาพรวมของสถานศึกษา อันเป็นผลมาจากการกำหนดประเด็นปัญหาร่วมกัน ในขณะเดียวกันก็จัดให้มีมาตรการในกาควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการวิจัยตามที่กำหนดไว้

๗. การบริหารโครงการทางวิชาการอื่นๆ คือ โครงการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมส่งเสริมทางวิชาการเพื่อให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น โครงการแข่งขันความสามารถของผู้เรียนในด้านต่างๆ

๘. การบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ คือการจัดทำข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการให้เป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วยการกำหนดช่วงระยะเวลาในการเก็บรวบรวมและแยกแยะแต่ละงานให้เหมาะสม จัดให้มีการควบคุมดูแลและส่งเสริมการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศให้เป็นไปตามกำหนด พร้อมทั้งจะนำข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการดังกล่าวไปใช้ในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาต่อไป

๙. การบริหารการประเมินผลงานวิชาการของสถานศึกษา คือการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษาโดยภาพรวม ประกอบด้วยสามขั้นตอนด้วยกัน ได้แก่ การประเมินผลก่อนการดำเนินงาน การประเมินผลระหว่างการดำเนินงานและการประเมินผลหลังการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนกำหนดวิธีการและเครื่องมือในการประเมินผลในช่วงเวลาที่เหมาะสม

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ^{๒๓} ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ไว้ ๕ งาน ดังต่อไปนี้

๑. งานวิชาการได้แก่การจัดทำโครงการสอนแผนการสอนและคู่มือประมวลการเรียนรู้การสอนการจัดทำสถิติข้อมูลจัดทำนโยบายการจัดการศึกษาของสถานศึกษาจัดทำแผนดำเนินงานหรือธรรมนูญโรงเรียนจัดทำระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการและอื่นๆ

๒. งานจัดการเรียนการสอนได้แก่การบริหารการศึกษาสำหรับคนพิการด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ (มาตรา ๑๐) จัดการศึกษาโดยตอบนโยบายของชาติและความต้องการของท้องถิ่น (มาตรา ๑๕) จัดตารางสอนจัดชั้นเรียนจัดครูเข้าสอนและจัดสอนซ่อมเสริมและอื่นๆ

๓. งานพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนได้แก่การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น (มาตรา ๒๗ [๒]) พัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ (มาตรา ๓๐) จัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและให้บริการแก่ครูคัดเลือกหนังสือแบบเรียนตามที่กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติจัดหาวิทยากรและแหล่งประกอบการฝึกงานจัดบริการห้องสมุดและที่อ่านหนังสืออื่นๆ

๔. งานวัดและประเมินผลได้แก่จัดการประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียนโดยสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนการร่วมกิจกรรมและการทดสอบความรู้ควบคู่กระบวนการเรียนการสอน (มาตรา ๒๖) และดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (มาตรา ๔๘)

๕. งานอื่น ๆ ได้แก่ให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ทางวิชาการของสถานศึกษาตามสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือหน่วยงานภายนอกที่ทำการประเมิน (มาตรา ๕๐) ส่งเสริมและดำเนินงานเกี่ยวกับสิทธิการจัดการศึกษาของครอบครัวและชุมชน (มาตรา ๑๒)

สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร^{๒๔} ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องรับผิดชอบดำเนินการไว้ดังนี้

๑. งานด้านหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้
๒. งานด้านการเรียนการสอน
๓. งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
๔. งานด้านวัดผลและประเมินผล
๕. งานห้องสมุด

^{๒๓} สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๐ - ๑๑๑.

^{๒๔} สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร, คู่มือการนิเทศการบริหารในสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานการศึกษา, ๒๕๔๗), หน้า ๑๖-๑๗.

๖. งานด้านนิเทศการศึกษา
๗. งานวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน
๘. งานส่งเสริมการสอน
๙. งานประชุมทางวิชาการ

สรุปได้ว่า งานวิชาการในโรงเรียนจะต้องครอบคลุมด้านงานต่างๆ และพัฒนาส่งเสริมการเรียนการสอนให้กับทุกคนภายในโรงเรียนสอดคล้องกับหลักการและจุดหมาย ด้านหลักสูตร ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อ แหล่งเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๒.๑.๕ ขั้นตอนการบริหารงานวิชาการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๒๕} กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นงานหลักของสถานศึกษา และมีขอบข่ายค่อนข้างกว้าง ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการบริหารงานวิชาการไว้ว่าดังนี้

๑. ขั้นตอนการดำเนินเป็นการกำหนดนโยบายและวางแผนงานด้านงานวิชาการ โดยมีงานดังต่อไปนี้

- ๑.๑ การจัดทำแผนงานวิชาการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- ๑.๒ จัดสภาพงานวิชาการและวิธีการทำงาน
- ๑.๓ จัดครูอาจารย์เข้าสอน
- ๑.๔ จัดทำโครงการสอน
- ๑.๕ จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน
- ๑.๖ จัดตารางสอน
- ๑.๗ ปฐมนิเทศนักเรียน
- ๑.๘ การลงทะเบียนเรียน

๒. ขั้นตอนงานเป็นขั้นที่จัดดำเนินงานรวมทั้งการควบคุมดูแลให้ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

๒.๑ การดำเนินการสอนตามหลักสูตร โดยดูแลให้การสอนเป็นไปตามโครงการที่จัดสอนในแต่ละวิชา เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ

๒.๒ การดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรทางวิชาการ

๒.๓ งานเกี่ยวกับการบริการ การส่งเสริมให้มีการบริการเกี่ยวกับสื่อการสอนเพื่อช่วยเหลือครูในด้านการสอนและอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก

^{๒๕} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๕-๖.

๓. ขั้นตอนส่งเสริมติดตามผลในด้านวิชาการ เพื่อให้ได้มาตรฐานของงานวิชาการผู้บริหารควรมีการส่งเสริมปรับปรุง พัฒนาประเมินผลด้านวิชาการดังนี้

๓.๑ ส่งเสริมให้ครูอาจารย์ได้ปรับปรุงตนเองด้านวิชาการ

๓.๒ สนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานทางวิชาการ ได้แก่ การกำหนดจุดมุ่งหมายและนโยบายที่เหมาะสมกับโรงเรียน และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติ

๓.๓ ริเริ่มและสร้างสรรค์ในการปรับปรุงงานด้านวิชาการ

๓.๔ จัดบรรยายภาคในสถานศึกษา

๓.๕ จัดให้คณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการ

๓.๖ จัดตั้งคณะทำงานทางวิชาการขึ้น ลักษณะของคณะอาจจัดรวมกับเป็นคณะครูในแผนกเดียวกัน มาร่วมกันทำงานแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

๓.๗ ส่งเสริมให้จัดตั้งชุมนุมหรือชมรมวิชาการ เพื่อจัดกิจกรรม และเผยแพร่งานวิชาการ

๓.๘ ส่งเสริมให้เข้าร่วมสัมมนาฝึกอบรม เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และเพิ่มพูนความรู้ทางด้านวิชาการ

๓.๙ ส่งเสริมให้ศึกษาต่อเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ

อนุศักดิ์ สมิตสันต์^{๒๖} ได้สรุปขั้นตอนการบริหารวิชาการดังนี้

๑. จัดทำแผนงานวิชาการที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับหลักสูตรแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และนโยบายของรัฐ

๒. จัดตั้งคณะกรรมการวิชาการ

๓. กระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้ผู้ปฏิบัติ

๔. ริเริ่มสร้างสรรค์และพัฒนาวิชาการอย่างสม่ำเสมอ

๕. จัดทำโครงการพัฒนาครูขึ้น

๖. ส่งเสริมสวัสดิภาพ สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน

๗. มีการติดตามและประเมินผล

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ มี ๓ ขั้นตอน คือ ก่อนดำเนินการ ขณะดำเนินการ และติดตามผลด้านวิชาการการบริหารงานวิชาการผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารงานวิชาการที่ผู้บริหารจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน เป็นผู้นำครูในด้านวิชาการ ทำงานร่วมกับครูและรู้จักกระตุ้นให้ครูมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่สอนอย่างมีประสิทธิภาพ

^{๒๖} อนุศักดิ์ สมิตสันต์, การบริหารวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๐),

๒.๒ การบริหารงานวิชาการทั้ง ๖ ด้าน

ในการบริหารงานวิชาการทั้ง ๖ ด้านนี้จากขอบข่ายการบริหารงานวิชาการที่ผู้วิจัยได้สรุปไว้ข้างต้นดังกล่าวแล้วนั้นจะเห็นได้ว่างานวิชาการมีขอบข่ายที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน อาจแตกต่างกันที่รายละเอียดเท่านั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำขอบข่ายการบริหารงานวิชาการที่สรุปไว้แล้วมาเป็นกรอบในการศึกษาวิจัย ๖ ด้านคือ

- ๒.๒.๑ ด้านหลักสูตร
- ๒.๒.๒ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- ๒.๒.๓ ด้านการพัฒนาสื่อ แหล่งเรียนรู้
- ๒.๒.๔ ด้านการนิเทศการศึกษา
- ๒.๒.๕ ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
- ๒.๒.๖ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๒.๒.๑ ด้านหลักสูตร

การจัดการศึกษาจะสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้จำเป็นจะต้องมีหลักสูตรไว้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาและการสร้างสรรค์ผู้เรียนให้มีคุณภาพทุกๆ ด้าน หลักสูตรจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาทุกระดับ เนื่องจากหลักสูตรเป็นตัวกำหนดความมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กรอบแนวทางปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนและประสบการณ์ทั้งหลายให้แก่ผู้เรียน หลักสูตรแต่ละฉบับย่อมเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของสังคมในสมัยหนึ่ง เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไปสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลง จึงจำเป็นต้องมีการสร้างและพัฒนาหลักสูตร มีหน่วยงานทางการศึกษาและนักการศึกษาได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

๑) ความหมายของหลักสูตร

บุญเลี้ยง ทุมทอง^{๒๗} กล่าวคำว่าหลักสูตร แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Curriculum ซึ่งมีศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Currere หมายถึง running course หรือเส้นทางที่ใช้วิ่งแข่งต่อมาได้นำศัพท์นี้มาใช้ในทางการศึกษาว่า rning sequence or learning experience การเปรียบเทียบหลักสูตรกับสนามหรือเส้นทางที่ใช้วิ่งแข่ง การที่ผู้เรียนจะสำเร็จการศึกษาในระดับใดหรือหลักสูตรใดก็ตามผู้เรียนพึงฝ่าความยากของวิชาหรือประสบการณ์การเรียนรู้ตามลำดับขั้นที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เช่นเดียวกับนักวิ่งที่ต้องวิ่งแข่ง และพึงฝ่าอุปสรรคไปสู่วัยชราและความสำเร็จให้ได้

^{๒๗} บุญเลี้ยง ทุมทอง, การพัฒนาหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทแอคทีฟพริ้นท์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๕.

รุจิร ภู่อาระ และจันทราณี สงวนนาม^{๒๘} กล่าวว่า หลักสูตร มีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ในทุกๆ ด้าน สามารถชี้แนะให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู หรือผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้จัด ประสพการณ์ให้แก่ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และลักษณะ ที่พึงประสงค์บรรลุตามจุดหมายของการจัดการศึกษา

วิชัย ราษฎร์ศิริ^{๒๙} ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดีขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคล และสภาพสังคม

ราชบัณฑิตยสถาน^{๓๐} กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประมวลวิชาและกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ในสถานศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง

อึ้ง บัศรี^{๓๑} กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้น เพื่อแสดงถึง จุดหมายการจัดเนื้อหา กิจกรรมและมวลประสพการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อผู้เรียน มีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๓๒} กล่าวว่า

๑) หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการและการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่ มุ่งหมายไว้

๒) หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการศึกษาโดยมีปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ครูนักเรียน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) ได้แก่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสำเร็จทางการศึกษา

๓) หลักสูตร เป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝน ผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

ทาบ (Taba)^{๓๓} ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตร คือ แผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย จุดประสงค์และจุดหมายเฉพาะและการจัดเนื้อหา วิธีการเรียนการสอนและการประเมินผล

^{๒๘}รุจิร ภู่อาระ และจันทราณี สงวนนาม, การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทบุ๊คพอยท์ จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๗๗.

^{๒๙}วิชัย ราษฎร์ศิริ, หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๒), หน้า ๑๙.

^{๓๐}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, พ.ศ. ๒๕๕๔), หน้า ๑๒๗.

^{๓๑}อึ้ง บัศรี, ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : บ.ธนัธการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๓๕.

^{๓๒}ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕.

จอร์จ เอ โบแชมป์^{๓๔} (George A. Beauchamp) ได้ให้ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ว่า การนำหลักสูตรไปปฏิบัติโดยประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญที่สุดคือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ครูได้มีการพัฒนาการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า หลักสูตร คือ การศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร ต่างๆ ตลอดจนการปรับปรุงการใช้ แผน กิจกรรม ที่จัดขึ้นในสถานศึกษาแก่ผู้เรียนเพื่อพัฒนาให้เป็นที่ไปตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านต่างๆ เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญหาท้องถิ่น เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุข

๒) องค์ประกอบของหลักสูตร

อึ้ง บัศรี^{๓๕} ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร พอสรุปได้ดังนี้

๑. เป้าหมายและนโยบายการศึกษา (Education Good and Policies หมายถึง สิ่งของรัฐต้องตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องเกี่ยวกับการศึกษา

๒. จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum Amis) หมายถึง ผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว

๓. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (Type and Structure) หมายถึง ลักษณะและแผนผังที่แสดงการแจกแจงวิชาหรือกลุ่มวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์

๔. จุดประสงค์ของวิชา (Subject objectives) หมายถึง ผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นแล้ว

๕. เนื้อหา (Content) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะและความสามารถที่ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ

ซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์^{๓๖} (Saylor and Alexander) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย

๑. แผน

๒. ขอบเขตของหลักสูตร

๓. การออกแบบหลักสูตร

^{๓๓} บุญเลี้ยง ทูมทอง, **การพัฒนาหลักสูตร**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทแอคทีฟพรีนซ์จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๗.

^{๓๔} วันเพ็ญ วรรณโณมล, **เอกสารประกอบวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน**, (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐๗.

^{๓๕} อึ้ง บัศรี, **ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร : บ.ธนัการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๓๕.

^{๓๖} ซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์, อึ้งใน อึ้ง บัศรี, **ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร : บ.ธนัการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๓๖.

๔. รูปแบบการประเมินผล

๕. ระเบียบการประเมินผล

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์^{๓๗} ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ ๔ ประการ

๑. เนื้อหา

๒. จุดมุ่งหมาย

๓. การนำหลักสูตรไปใช้

๔. การประเมินผล

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตร มีเนื้อหา ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะ และประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ จุดประสงค์ของวิชาที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้น จุดหมายของหลักสูตร สิ่งที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว

๓) การประเมินหลักสูตร

สมิทร คุณานุการ^{๓๘} การประเมินหลักสูตร คือ การหาคำตอบว่าหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในความมุ่งหมายหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด และอะไรที่เป็นสาเหตุ การประเมินหลักสูตร เพื่อตัดสินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรนั้นมีขอบเขตรวมถึง

๑. การวิเคราะห์ตัวหลักสูตร

๒. การวิเคราะห์กระบวนการของการนำหลักสูตรไปใช้

๓. การวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนักเรียน

๔. การวิเคราะห์โครงการประเมินหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่^{๓๙} การประเมินหลักสูตร คือ การพัฒนาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยใช้ผลจากการวัดในแง่มุมต่างๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาาร่วมกันและสรุปว่าจะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมากนั้นเป็นอย่างไร มีคุณภาพดีหรือไม่เพียงใดหรือไม่ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ มีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข

^{๓๗}ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, การบริหารงานวิชาการ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บุคพอยท์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐๔.

^{๓๘}สมิทร คุณานุการ, หลักสูตรและการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : ชวนพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๔๓), หน้า ๗๘.

^{๓๙}วิชัย วงษ์ใหญ่, กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น พ.ศ. ๒๕๕๐), หน้า ๔๕.

สรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตร คือ การประเมินผลของกิจกรรมการเรียนรู้ ความถูกต้องของจุดมุ่งหมาย และความต่อเนื่องของเนื้อหา และผลสัมฤทธิ์ของวัตถุประสงค์เฉพาะ ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจ ในการวางแผนจัดโครงการและการหมุนเวียนของกิจกรรมโครงการต่างๆ ที่จะจัดให้มีขึ้น

๒.๒.๒ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้คือ การเรียนรู้ของผู้เรียนจะมีความแตกต่างกันแต่บุคคล และความแตกต่างแต่ละบุคคลจะส่งผลให้ผู้เรียนมีวิธีการของตนเอง เกิดจากสภาวะแวดล้อม บุคลิกภาพ อารมณ์ สังคมของแต่ละบุคคล และเป็นการกำหนดการเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงศักยภาพ แห่งพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลมาจากการฝึกหรือการปฏิบัติที่ได้รับการเสริมแรงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ผลที่เกิดมาจากการเรียนรู้ หลังจากเกิดการเรียนรู้แล้ว อาจเป็นการเปลี่ยนแปลงศักยภาพ (POTENTIA) ที่จะกระทำการสิ่งต่างๆต่อไปในอนาคต คือ

- ๑ ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างจริงจัง
- ๒ ผู้เรียนควรจะได้เรียนรู้ที่ละขั้นที่ตอนจากง่ายไปสู่ยากและจากไม่ซับซ้อนไปสู่รูปที่ซับซ้อน
- ๓ ให้นักเรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับที่เหมาะสม และไม่เนิ่นนานจนเกินไป
- ๔ การเสริมแรงและให้กำลังใจที่เหมาะสม

การจัดการศึกษาตามแนวทางที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ นั้นเห็นได้ว่ามุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดผู้สอนและผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้ให้เปลี่ยนมาเป็นผู้ถ่ายทอด ความเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ และให้ ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำไปใช้สร้างสรรค์พัฒนาความรู้ของตน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ ตามแนวทางของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งปลูกฝังด้านปัญญาพัฒนาการคิดของผู้เรียน ให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างวิจารณ์ญาณแล้ว มุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่นสามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง ทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและศึกษามุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์และหาแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทั้งความคิด และการกระทำของตัวบุคคล องค์กรและสังคมโดยเฉพาะส่วน ที่เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมเป็นกรณีพิเศษด้วย และไม่ว่าจะเลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้หรือ ยุทธศาสตร์การสอนใด มีสิ่งหนึ่งที่ผู้สอนต้องระลึกถึงอยู่เสมออีกคือการช่วยเหลือให้ผู้เรียนทุกคนมีชีวิต ฉะนั้นทางโรงเรียนจึงต้องมีแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ดังนี้

๑. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ

๒. ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ เนื้อหาสาระกิจกรรมสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงให้สมดุลกันปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กับเนื้อหาสาระกิจกรรมทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่ง เรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

๓. จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่างๆ

๔. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

๑. ความหมายของกระบวนการเรียนรู้

กระบวนการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลตาม เป้าหมายที่ตั้งไว้ อีกทั้งกระบวนการเรียนการสอนนี้ยังเป็นปัจจัยหลักสำหรับผู้เรียนในการดำเนินชีวิตใน สังคมปัจจุบันและอนาคต ซึ่งมีผู้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ในมุมมองต่างๆ ดังนี้

สุราษฏร์ พรหมจันทร์^{๔๐} ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนนั้นมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลง

สุมิตร คุณานุกร^{๔๑} ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า การจัดการเรียน การสอนคือกระบวนการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียน เกิดการพัฒนาไปตามเป้าหมายที่หลักสูตรต้องการ

อุทุมพร จามรมาน^{๔๒} ได้กล่าวถึงการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ว่า หมายถึง กระบวนการต่างๆ ที่ดำเนินอย่างมีขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การรับรู้ การคิด การประเมิน การเรียนรู้ การสังเกต การสงสัยการอยากรู้คำตอบ การแสวงหา การคาดคะเน การหาข้อมูล และการตรวจสอบ คำถาม

คำพันธ์ ป้องปาน และนิสิต ลินธุ์ไพ^{๔๓} การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการดำเนินการดังนี้

^{๔๐}สุราษฏร์ พรหมจันทร์, ยุทธวิธีการเรียนการสอนวิชาเทคนิค, ฉบับปรับปรุง, (กรุงเทพมหานคร : สถาบัน เทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒๔.

^{๔๑}สุมิตร คุณานุกร, การบริหารโรงเรียนด้านวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : ชวนพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓๗.

^{๔๒}อุทุมพร จามรมาน , การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับนิสิตนักศึกษาครูในสังคมเทคโนโลยี สารสนเทศ, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒๔-๒๕.

^{๔๓}คำพันธ์ ป้องปาน และนิสิต ลินธุ์ไพ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒ และ ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : บุ๊ค ไทม์, ๒๕๔๘), หน้า ๗-๘.

๑) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

๒) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

๓) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็นทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

๔) จัดการเรียนการสอน โดยการผสมผสานความรู้ด้านต่างๆ ได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

๕) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน การอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

๖) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่และมีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ซึ่งการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนมีการดำเนินงาน ดังนี้

๑) การรวบรวมวิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วย การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๒) การกำหนดการเตรียมและการจัดหาสื่อการเรียนการสอนอุปกรณ์เครื่องใช้ที่สอดคล้องกับ กิจกรรมการเรียนการสอน

๓) การกำหนดวิธีประเมินผลการเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้หรือรายวิชาตามแนวคิดใน ปัจจุบัน

๔) การจัดทำแผนการสอนหรือแผนการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา

๕) การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอนหรือ แผนการเรียนรู้

๖) การร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอนโดยการนิเทศภายในการพัฒนา บุคลากร การส่งเสริมด้านสื่อการเรียนการสอนและการแสวงหาความช่วยเหลือจากแหล่งภายนอก สถานศึกษา

กระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒^{๔๔} ซึ่งสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการได้แก่ (มาตรา ๒๔)

๑. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดย คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

^{๔๔} เรื่องเดียวกันหน้า ๘.

๒. ฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

๓. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำ เป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

๔. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

๕. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสาขาการจัดการบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการอยากเรียนรู้และมีความรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งผู้สอนและผู้เรียนไปอย่างพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่ง วิทยาการประเภทต่างๆ

๖. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

๗. ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมืองการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนร่วม และของประเทศไทย การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและ ความอันเป็นสากลตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบ อาชีพรักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใฝ่เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

ชูศรี สุวรรณโชติ^{๔๕} ได้กล่าวว่าการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การนำปัญหาที่ได้ จากการศึกษา มาพัฒนาปรับปรุงใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

สรุปได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการจัดการที่ทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงศักยภาพแห่งพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรซึ่งเป็นผลมาจากได้รับความรู้จากสิ่งใหม่ๆ คือ วิธีสอนให้เกิดความรู้ใหม่ๆ ทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นการแสดงว่าผลที่เกิดจากการเรียนรู้ สร้างพฤติกรรมใหม่ๆ ทำให้พัฒนาขึ้น กระบวนการเรียนรู้ เนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับ ความสนใจความถนัดของผู้เรียนโดยใช้รูปแบบและกระบวนการที่หลากหลายตลอดจนการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสมตามแนวทางที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

^{๔๕}ชูศรี สุวรรณโชติ, หลักสูตรและการพัฒนาการพัฒนาหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : ทิชซิ่งเอ็ด, ๒๕๔๔), หน้า ๙๗ - ๙๘.

๑. องค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้

สัน ธรรมบำรุง^{๔๖} ได้กล่าวถึงองค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพ เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนโดยตรง

๑. การเตรียมตัวนักเรียนก่อนเรียน นักเรียนต้องมีพฤติกรรมพื้นฐานที่จำเป็นก่อนที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ

๒. การตั้งใจ

๓. การให้แบบอย่างหรือให้เห็นผลงานที่ต้องการให้นักเรียนทำเมื่อเรียนจบบท

๔ การให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการเรียน

๕.การแนะแนวทางนักเรียน

๖.การฝึกฝน ฝึกหัด

๗.การรู้ผลของตนเอง

๘.การจัดลำดับขั้นของสิ่งที่เรียน

๙. ความแตกต่างระหว่างบุคคล

๑๐. การสอนของครู

๒.๒.๓ ด้านการพัฒนาสื่อ แหล่งเรียนรู้

การพัฒนาสื่อ หมายถึง สิ่งสำคัญที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้ได้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร ซึ่งเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้ความคิด เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรของสถานศึกษา เป็นการเรียนรู้ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยไม่จำกัดเฉพาะห้องเรียน และครูผู้สอนช่วยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และองค์ความรู้แบบใหม่ ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในสถานศึกษา

สื่อเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจเพิ่มพูนทักษะ ประสบการณ์แก่ผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทางการคิด กระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองมีมากมายหลายรูปแบบมีบทบาทและให้ประโยชน์ โรงเรียนต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้เชื่อมโยงกับธรรมชาติและเครื่องช่วยการเรียนรู้ คือบ้าน โรงเรียน ชุมชน สังคม โดยมีแนวทางดังนี้

๑. ศึกษา วิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อเพื่อการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานวิชาการ

๒. ส่งเสริมให้ครูผลิตพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน

^{๔๖}สัน ธรรมบำรุง, หลักการนิเทศการสอนวิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์, (เพชรบุรี : คอมแพคท์พริ้นท์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๓๖-๔๒.

๓. จัดหาสื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนางานด้านวิชาการ
๔. ประสานความร่วมมือในการผลิตสื่อจัดหาพัฒนา และใช้สื่อเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น
๕. การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ เพื่อการศึกษา ^{๔๗}

๑. ความหมายของสื่อ มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของสื่อไว้ ดังนี้

สุราษฎร์ พรหมจันทร์^{๔๘} กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนคือสิ่งต่างๆ ที่ใช้เป็นตัวกลางในกระบวนการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้ส่งกับผู้รับ (ครูกับนักเรียน) ซึ่งอาจเป็นคำพูดคำเขียน รูปภาพสัญลักษณ์หรือแม้กระทั่งสีหน้าท่าทาง

พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และคณะ^{๔๙} กล่าวว่าสื่อการสอน หมายถึง ตัวกลางที่ช่วยนำและถ่ายทอดข้อมูลความรู้จากผู้สอนหรือแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียนเป็นสิ่งช่วยอธิบายและขยายเนื้อหาบทเรียนให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้นเพื่อบรรลุถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๕๐} กล่าวว่าสื่อการเรียนการสอน คือสิ่งที่นำความรู้ไปสู่ผู้เรียนอยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์หรือไม่ใช่สิ่งพิมพ์ก็ได้

อาภรณ์ ใจเที่ยง^{๕๑} กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน คือ สิ่งที่จะช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ช่วยสร้างความเข้าใจให้ชัดเจนขึ้น และช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น ตลอดจนจำได้นาน สื่อการเรียนการสอนแบ่งได้เป็นสื่อประเภทวัสดุ เช่น ของจริง รูปภาพ หนังสือ สื่อประเภทอุปกรณ์ เช่น เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ และสื่อประเภทพิธีการ ได้แก่ กิจกรรมที่ครูอาจารย์หรือนักศึกษาจัดทำขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน

^{๔๗} สาลิกา ไสวงาม, “การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑”, สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

^{๔๘} สุราษฎร์ พรหมจันทร์, ยุทธวิธีการเรียนการสอนวิชาเทคนิค, ฉบับปรับปรุง, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒๔.

^{๔๙} พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และคณะ, ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาจิตวิทยาและเทคโนโลยีการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙), หน้า ๒๘๗.

^{๕๐} ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร:บริษัทพิมพ์ดี, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐๗.

^{๕๑} อาภรณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง), พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮาส์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๙๐-๑๙๑.

กรมวิชาการ^{๕๒} ให้คำจำกัดความสื่อการเรียนการสอนว่า เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราว เนื้อหาความรู้จากผู้สอนไปสู่เด็ก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้สิ่งที่เรียนนามธรรมเข้าใจยาก กลายเป็นรูปธรรมที่เด็กเข้าใจง่าย เรียนรู้ได้ง่าย รวดเร็ว เพลิดเพลิน

สรุปได้ว่า การเรียนการสอนโดยการใช้สื่อมาเป็นเครื่องมือประกอบการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากการเรียนง่ายขึ้น การเรียนรู้จากสื่อของผู้ทำการสอนจะเป็นสไลด์ โพรเจกต์ แผนภูมิ รูปภาพ แหล่งเรียนรู้การจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งสถานศึกษาชุมชน ท้องถิ่นในเขตพื้นที่การศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง สิ่งเหล่านี้เป็นสื่ออุปกรณ์ในการศึกษา เป็นช่องทางในการทำการสอนผู้เรียน สื่อการสอนถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีบทบาทมากในการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างคุณภาพ ตรงเป้าหมายจุดประสงค์ที่ต้องการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน^{๕๓} ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไว้ดังนี้

๑. ศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนและ การบริหารงานวิชาการ
๒. ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน
๓. จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนางานด้านวิชาการ
๔. ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหาพัฒนาและการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงานและสถาบันอื่น
๕. การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

^{๕๒} กรมวิชาการ, **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๕๖**, (กรุงเทพมหานคร : ศุภสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๖), หน้า ๗๔.

^{๕๓} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, **คู่มือแนวทางปฏิบัติงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ), ๒๕๕๖, หน้า ๑๗.

๒. บทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานสื่อการเรียนการสอน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๕๔} ได้กล่าวว่างานด้านสื่อการเรียนการสอนมีบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. ฝ่ายบริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

๑.๑ เข้าใจงานสื่อการเรียนการสอนตระหนักในคุณค่าความสำคัญโดยการให้กาสนับสนุนและส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนการสอน

๑.๒ มีนโยบายและวางแผนการจัดโครงการงานสื่อการเรียนการสอน

๑.๓ มีความรู้ความสามารถช่วยจัดและช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดบริการสื่อการเรียนการสอน

๑.๔ จัดให้มีอาคารสถานที่ งบประมาณ บุคลากร่งงานสื่อการเรียนการสอน

๒. ครูมีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

๒.๑ ครูฝึกการใช้สื่ออุปกรณ์การสอน และใช้ให้ถูกวิธี

๒.๒ เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการใช้สื่อเป็นอุปกรณ์การสอน และจำเป็นต้องใช้เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๒.๓ ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนให้ได้ใช้สื่อการเรียนการสอน

๒.๔ หากครูใช้สื่อการเรียนการสอนไม่ถูกต้อง งานสื่อการเรียนการสอนควรมีการบริการใช้สื่อตลอดจนการสาธิตและการฝึกฝนอบรมเกี่ยวกับการผลิต และการใช้สื่อให้กับครู

สรุปได้ว่า งานสื่อการเรียนการสอนผู้บริหารต้องเข้าใจ ให้ความสำคัญ และให้การสนับสนุนในการจัดหาสื่อการเรียนการสอน ส่วนครูต้องให้ความสำคัญและฝึกการใช้สื่อให้คล่อง ประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนให้ประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน ดังนี้ สื่อกับผู้เรียนเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยุ่งยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้น และสามารถช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นๆ ง่ายขึ้นอย่างถูกต้อง

๒.๒.๔ ด้านการนิเทศการศึกษา

การจัดการศึกษาในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมสังคมความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนระบบการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาผู้บริหารและครูในสถานศึกษาจำเป็นต้องได้รับความรู้เพิ่มเติม และพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ เพื่อรับการเปลี่ยนแปลง และก้าวทันความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเป็นอยู่ สิ่งหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาครูในด้านวิชาการและช่วยให้งานวิชาการก้าวหน้ามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นก็คือ การนิเทศภายในสถานศึกษา

^{๕๔}ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์ดี, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐๘ -๒๑๐.

เป็นกระบวนการหรือวิธีการ หรือกิจกรรมที่บุคลากรภายในสถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนภายในสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น การนิเทศมาจากคำภาษาอังกฤษว่า Supervision ตามรูปศัพท์ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ และปรับปรุง ในพจนานุกรม หมายถึง การชี้แจง การแสดง และการจำแนก มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการนิเทศไว้ ดังนี้

๑. ความหมายของการนิเทศการศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๕๕} ได้กล่าวว่า การนิเทศหมายถึงการนิเทศที่มีการริเริ่มและจัดดำเนินการโดยบุคลากรภายในสถานศึกษาและเชิญบุคลากรภายนอกเป็นวิทยากรร่วมโครงการ ดังนั้นการนิเทศจึงมีลักษณะดังนี้

๑. บุคลากรภายในสถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการและเป็นเจ้าของโครงการจัดตามความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษานั้น

๒. การดำเนินงานกระบวนการกิจกรรมต่างๆเกิดขึ้นภายในสถานศึกษาการนิเทศมีความสัมพันธ์กับการบริหารการศึกษาก็เพราะเป็นรูปแบบของการบริหารการศึกษาที่ต้องมีส่วนร่วมของบุคคลเป็นลักษณะของการบริหารตามรูปแบบประชาธิปไตยซึ่งดำเนินการได้แก่การเคารพซึ่งกันและกันการประชุมปรึกษาหารือกัน การให้ความร่วมมือและประสานงานการร่วมมือแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน

อุดมศักดิ์ พลอยบุตร^{๕๖} ได้ให้ความหมายการนิเทศหมายถึง การสอนงานที่มีการชี้แนะนำมีการทำเป็นตัวอย่างส่งเสริมให้กำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

จันทราณี สงวนนาม^{๕๗} ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศภายใน เป็นการนิเทศศึกษาภายในสถานศึกษา ซึ่งดำเนินการโดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู ตลอดจนบุคลากรภายในสถานศึกษาร่วมมือกันปรับปรุงงานด้านต่างๆ เป็นการส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน อันจะนำมาซึ่งคุณภาพของสถานศึกษาของผู้เรียนให้อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ ซึ่งผู้รับการนิเทศ ได้แก่ครูผู้สอน และบุคลากรภายในสถานศึกษาทุกคน

^{๕๕}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๑-๒๒๒.

^{๕๖}อุดมศักดิ์ พลอยบุตร, หัวใจการปฏิรูปการศึกษา, วารสารวิชาการ ฉบับที่ ๑๑, (พฤศจิกายน, ๒๕๕๖), หน้า ๘-๙.

^{๕๗}จันทราณี สงวนนาม, การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์, ๒๕๕๕), หน้า ๕๖.

แฮร์ลิส (Haris)^{๕๘} กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ การกระทำใดๆ ที่บุคลากรในโรงเรียนกระทำต่อนักเรียนและสิ่งต่างๆ ในโรงเรียนเพื่อรักษามาตรฐาน หรือเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนภายใต้ระเบียบแบบแผนอำนวยความสะดวก แก่การสอนให้พัฒนาดีขึ้นและมุ่งให้เกิดประสิทธิผลในการสอนเป็นสำคัญ

พรชัย กำเนิดกาลิม^{๕๙} กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การช่วยเหลือแนะนำ การชี้แจง บริหาร การปรับปรุงที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ในการที่จะส่งเสริมให้ครูปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

นพพงษ์ บุญจิตราดูล^{๖๐} กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ ความพยายามในทุกวิถีทางของผู้เชี่ยวชาญ ที่จะช่วยเหลือพัฒนา ผู้ทำหน้าที่ให้การศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดที่จะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

สรุปได้ว่า การจัดระบบนิเทศการศึกษา การดำเนินการนิเทศงานวิชาการ การประเมินผล การจัดระบบและกระบวนการนิเทศเพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศจัดระบบนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนภายในโรงเรียนเพื่อรับการเปลี่ยนแปลง และก้าวทันความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเป็นอยู่ สิ่งหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาครูในด้านวิชาการและช่วยให้งานวิชาการก้าวหน้ามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒. ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สมคิด หารินไสล^{๖๑} กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนหมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร และบุคลากรในโรงเรียนโดยใช้ขั้นตอนกระบวนการในการนิเทศภายใน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอันจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูง

^{๕๘} ปรียา พุทธา, “การศึกษากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ๒๕๕๐), หน้า ๑๑๒.

^{๕๙} พรชัย กำเนิดกาลิม, “การนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอน้ำโสม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต ๔”, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยอีสาน, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๑.

^{๖๐} นพพงษ์ บุญจิตราดูล, การบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์, ๒๕๔๙), หน้า ๙.

^{๖๑} สมคิด หารินไสล, การปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๑”, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๐), หน้า ๔๕.

ชาญชัย อาจินสมาจาร^{๖๒} กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนหมายถึง กระบวนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างบุคลากรในโรงเรียน เพื่อเป็นการเพิ่มพลังในการปฏิบัติงานของครู เพื่อให้ครูเกิดการพัฒนาและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพความก้าวหน้าในวิชาชีพ จะส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอนของนักเรียนให้สูงขึ้น และตรงตามเป้าหมายของหลักสูตร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน^{๖๓} ให้กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนหมายถึง การดำเนินงานร่วมกันของบุคลากรภายในโรงเรียนในการพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนสูงสุดรวมทั้งให้ครูเกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพ

สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนหมายถึง กระบวนการดำเนินงานตามภารกิจของผู้บริหารและครู ในการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนตรงเป้าหมายมีประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุด

๓. ความจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียน

ต้องมีบุคคลนิเทศงานซึ่งมีความจำเป็นในการบริหารจัดการ มีผู้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศภายในไว้ ดังนี้

ไฉน ยังลอย^{๖๔} กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเพราะการนิเทศจากบุคคลภายนอก หรือศึกษานิเทศไม่สามารถทำการนิเทศการสอนของครูได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดหลายประการ ดังนั้นการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียนมีการดำเนินการได้รวดเร็วตรงตามสภาพและความต้องการเป็น การนิเทศที่ดีที่สุด

นิตยา ทองไทย^{๖๕} กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนจำเป็นต่อการบริหารโรงเรียนให้มี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษาจะมีขึ้นได้อยู่กับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเมื่อวิชาการมีผลพัฒนาและต้องก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา การหยุดอยู่กับที่เป็นการล่าหลัง

^{๖๒}ชาญชัย อาจินสมาจาร, *การบริหารการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : ดิอินฟอร์เมชั่นเทคโนโลยี, ๒๕๕๐), หน้า ๔๘.

^{๖๓}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, *คู่มือผู้บริหารโรงเรียนการดำเนินการนิเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*, (กรุงเทพมหานคร : ครูสลาดพรวัว, ๒๕๕๓), หน้า ๘.

^{๖๔}ไฉน ยังลอย, *การศึกษาดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนแกนนำ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ".วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต* สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓.

^{๖๕}นิตยา ทองไทย, *การศึกษาดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหารประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี". วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต* สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๙), หน้า ๒๒.

คุณุตม์ แสน^{๖๖} กล่าวว่า ปัจจุบันโรงเรียนมีความจำเป็นต้องการการนิเทศภายในโรงเรียน ด้วยเหตุผลหลายประการดังกล่าวมาแล้ว นอกจากนี้การนิเทศภายในโรงเรียนยังช่วยส่งเสริมให้ครู พัฒนาการเรียนการสอนร่วมกับการทำงาน โดยใช้หลักคิดและแก้ปัญหาตนเองแทนการรอคอยหรือรอรับ ความช่วยเหลือจากบุคคลที่อยู่นอกโรงเรียน ทั้งยังรู้จักใช้หลักประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานอัน จะเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องสำคัญมากต่อการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนด้วย

สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนมีความจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนภายใน โรงเรียนเป็นอย่างยิ่งต่อผู้ถูกนิเทศจะได้พัฒนาตนเองให้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ เพื่อให้การนิเทศ ภายในโรงเรียนมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

๔. บทบาทของผู้บริหารในการนิเทศในโรงเรียน

ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินการนิเทศในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จ ผู้บริหาร ควรมีบทบาทที่สำคัญในการนิเทศในโรงเรียนดังนี้

เชษฐพงษ์ สิ้นทรัพย์^{๖๗} กล่าวว่า ผู้บริหารควรมีบทบาทต่อการนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้

๑. สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างจริงจัง
๒. ทำหน้าที่เป็นวิทยากรที่ดีของครูในโรงเรียนทุกโอกาส ให้คำแนะนำชี้แหล่งวิชาการแก่ครู
๓. การบริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศทุกด้าน
๔. ประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน^{๖๘} ได้กล่าวถึงผู้บริหารกับการนิเทศภายใน ว่า การนิเทศภายในเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องจัดการดำเนินการ เพื่อช่วยเหลือครู ในการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพมีขวัญกำลังใจดีพร้อมที่จะร่วมกันทำงานด้วยความเต็มใจ

สำรวย พานนา^{๖๙} กล่าวว่า ผู้บริหารมีความสำคัญที่ต้องมีการนิเทศภายในโรงเรียนเพราะ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ของโลกในปัจจุบันได้รุดหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียน ควรที่จะเปลี่ยนแปลงปรับปรุงบทบาทหน้าที่การเรียนการสอนให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์

^{๖๖} คุณุตม์ แสน, “การศึกษาสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของ การนิเทศภายในโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม”, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๙), หน้า ๑๙ -๒๐.

^{๖๗} เชษฐพงษ์ สิ้นทรัพย์, การศึกษาดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ขอนแก่น : ศึกษาเฉพาะโรงเรียนบ้านดอนหันวิทยาสาร”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๙), หน้า ๑๒๐.

^{๖๘} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, คู่มือผู้บริหารโรงเรียนการดำเนินการนิเทศใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ลาดพร้าว, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒-๑๓.

สรุปได้ว่า ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในโรงเรียน เพราะการจัดการเรียนการสอนได้ดีนั้นขึ้นอยู่กับการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนทั้งสิ้นที่จะผลักดันให้การนิเทศภายในโรงเรียนให้บรรลุเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนจึงมีความสำคัญ

๒.๒.๕ ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

การวัดผลประเมินผล หมายถึงกระบวนการพิจารณาการวัดผลทางการศึกษาที่ได้มาตัวเลขหรือสัญลักษณ์แทนพฤติกรรมคุณลักษณะของบุคคลเป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ การวัดผลประเมินผล เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน การสอนที่สมบูรณ์จะต้องเริ่มต้นที่การตั้งจุดมุ่งหมายของการสอน เตรียมเนื้อหา กิจกรรมและสื่อในเรื่องที่จะสอน สร้างเครื่องมือวัดผลประเมินผล ลงมือสอน วัดและประเมินผลการเรียนการสอน

วาสนา เพิ่มพูน^{๗๐} ได้กล่าวว่า การวัดผลประเมินผลเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของการศึกษา เป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่ติดตามผลการดำเนินการสอนของครูว่าได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้เพียงใด หากมีข้อบกพร่องหรือปัญหาใดๆ ในการเรียนการสอนก็จะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขให้การสอนดีขึ้น การวัดผลและประเมินผลจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพราะจะเป็นสิ่งสะท้อนถึงความก้าวหน้าของงานวิชาการ ซึ่งรวมในทุกๆ ด้าน เช่น ตัวครูผู้สอน ด้านหลักสูตร กิจกรรมและผู้เรียน การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนมีประโยชน์ ๒ ประการ คือ

๑. ประโยชน์ต่อการเรียนการสอนทั้งในด้านผู้เรียนและด้านผู้สอน คือ

๑.๑ ด้านผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความสามารถของตนเอง โดยเปรียบเทียบกับจุดประสงค์ของการสอนว่า ตนเองบรรลุจุดประสงค์หรือไม่ มีอะไรต้องแก้ไขปรับปรุง ซึ่งจัดว่าเป็นการสร้างแรงจูงใจและเป็นการสร้างลักษณะนิสัยให้เด็กรู้จักสำรวจตนเอง และประเมินตนเองอยู่เสมอ

๑.๒ ด้านครูผู้สอน จะทำให้ผู้สอนกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เรียนก่อนจะมีการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดจุดประสงค์ ปรับปรุงวิธีการจัดกิจกรรมให้ดีขึ้นแบ่งกลุ่มนักเรียนได้เหมาะสมแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนได้ตรงจุด และช่วยในการรายงานผลการเรียนให้ผู้ปกครองได้อย่างมีหลักเกณฑ์

^{๖๙} สำรวย พานนา, สภาพและปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๔๕.

^{๗๐} วาสนา เพิ่มพูน, พฤติกรรมการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๒), หน้า ๒๙๓-๒๙๔.

๒. ประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาทั้งในด้านการแนะแนวและการบริหาร คือ

๒.๑ ด้านการแนะแนวจะทำให้ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องได้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ตลอดจนปัญหาและข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการให้คำแนะนำ ปรีกษาและช่วยเหลือในการปรับตัว ช่วยในการสำรวจความถนัดและความสนใจ ช่วยในการแนะแนวด้านการเรียนและอาชีพ ช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนเห็นปัญหาร่วมกันและร่วมมือในการแก้ปัญหา

๒.๒ ด้านการบริหารจะช่วยคัดเลือกนักเรียนเข้าศึกษาได้อย่างถูกต้อง ช่วยให้เห็นข้อบกพร่องต่างๆ ในการเรียนการสอนเพื่อจะได้ทำการปรับปรุงแก้ไขต่อไป ช่วยให้รู้ถึงสถานภาพทางการศึกษาที่แท้จริงของสถานศึกษาและช่วยให้การประเมินผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนอีกด้วย

๒.๓ สำหรับการใช้วิเคราะห์ผลในกระบวนการวิจัยและผลการวิจัย สามารถนำไปแก้ไขและปรับปรุงกิจกรรมของนักเรียนของครูและกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนได้อย่างมีเหตุผล

ไพศาล หวังพานิช^{๗๗} การวัดผลและประเมินผล เป็นกระบวนการที่สำคัญอีกกระบวนการหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน เพราะเป็นการติดตามผลการปฏิบัติว่าได้ตรงเป้าหมายเพียงใด การวัดผลการศึกษาเกิดขึ้นเนื่องจากการยอมรับความจริงเกี่ยวกับธรรมชาติของผู้เรียนว่ามีความแตกต่างระหว่างบุคคลซึ่งความเชื่อดังกล่าวนี้ ได้อธิบายไว้ ๒ ประการ คือ ๑) เชื่อว่าคนเราเรียนรู้ได้ไม่เท่ากัน ในเวลาที่เท่ากัน และ ๒) เชื่อว่าคนเราเรียนรู้ได้เท่ากัน ในเวลาที่ไม่เท่ากันจากคำกล่าวนี้นี้ทำให้ต้องมีการวัดผลประเมินผลการศึกษาใน ๓ ลักษณะคือ

๑) การวัดผลเพื่อประเมินผลการเรียน (Summative Evaluation) เป็นการสอบวัด เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบ หรือพิจารณาผลการเรียน โดยสรุปว่า ผู้เรียนเก่งหรืออ่อน ใครมีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรกำหนดไว้มากน้อยเพียงใด

๒) การวัดผลเพื่อปรับปรุงการเรียน (Formative Evaluation) เป็นการวัดที่มีเป้าหมายในการค้นหาข้อบกพร่องในการเรียนของผู้เรียน เพื่อจะได้ให้การช่วยเหลือ ช่อมเสริม หรือแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านั้น

๓) การเทียบโอนการศึกษา การเทียบโอนการศึกษานั้น แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ เป็นการเทียบระดับการศึกษาเพื่อจบการศึกษาซึ่งมี ๓ ลักษณะ คือ เทียบวุฒิจากหลักสูตรต่างประเทศเข้าสู่หลักสูตรในประเทศ เทียบระหว่างหลักสูตร หรือเทียบต่างรูปแบบ ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาในระบบและนอกระบบ เทียบจากการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และการเทียบโอนผลการเรียนรู้เป็นการเทียบโอนในระดับเดียวกันหรือต่างรูปแบบ

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดหมายสำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียน คือ มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม และ ค่านิยม

^{๗๗}ไพศาล หวังพานิช, องค์ประกอบของการจัดการศึกษาใน เอกสารประกอบการอบรมการวัดผล การศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัย : ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๓๐), หน้า ๔-๕.

อันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่ เพียงใดดังนั้นการ วัดและประเมิน จึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการ เรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ใน กิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดย ประเมินความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงงานหรือแฟ้มสะสม ผลงาน ผู้ใช้ผลการประเมินในระดับชั้นเรียนที่สำคัญ คือ ผู้เรียนผู้สอน และพ่อแม่ ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมี ส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และค้นหาข้อมูลเกณฑ์ต่างๆ ที่จะทำให้สะท้อนให้เห็นภาพ สัมฤทธิ์ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะทราบระดับความก้าวหน้า ความสำเร็จของตน ครูผู้สอนจะเข้าใจความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนแต่ละกลุ่มสามารถให้ระดับคะแนน หรือจัดกลุ่ม ผู้เรียน รวมทั้งประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนได้ ขณะที่พ่อแม่ และผู้ปกครอง จะได้ทราบระดับความสำเร็จของผู้เรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน^{๗๒} มีแนวทางในการดำเนินงานการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ดังนี้

๑. กำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ

๒. จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัด และการประเมินผลของสถานศึกษา

๓. วัดผล ประเมินผล เทียบโอนประสบการณ์ ผลการเรียนรู้และอนุมัติผลการเรียน

๔. จัดให้มีการประเมินผลการเรียนทุกช่วงชั้นและจัดให้มีการซ่อมเสริมกรณีที่มีผู้เรียนไม่ผ่าน เกณฑ์การประเมิน

๕. จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล

๖. ตรวจสอบและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

๗. ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติผลการประเมิน การเรียนด้านต่างๆ รายปี รายภาคและตัดสิน ผลการเรียนการผ่านช่วงชั้นและจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๘. การเทียบโอนผลการเรียนเป็นอำนาจของสถานศึกษาที่จะแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ ได้แก่ คณะกรรมการเทียบระดับการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบและ ตามอัธยาศัย คณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียน และเสนอคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการ พร้อมทั้งให้ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติการเทียบโอน

^{๗๒} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, คู่มือแนวทางปฏิบัติงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖), หน้า ๓๗.

บุญชม ศรีสะอาด^{๗๓} ได้กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลเป็นสิ่งจำเป็นในการเรียนการสอนเพราะช่วยให้เกิดประโยชน์ ดังต่อไปนี้

๑. เพื่อปรับปรุงการสอนของครูทำให้ครูทราบว่าผลการสอนของตนเองจะได้ปรับปรุง
๒. เพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียนจะทำให้เขาได้ทราบผลการเรียนของตนเอง
๓. เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารโรงเรียนทำให้ทราบสภาพที่แท้จริงของหลักสูตร โครงการสอนและบันทึกการสอนที่นำไปสู่ภาคปฏิบัติ ควรแก้ไขหรือพัฒนาต่อไป
๔. เพื่อเป็นข้อมูลทางการศึกษาเป็นการแสดงผลการเรียนเป็นหลักฐานให้ผู้ปกครอง ได้ทราบการดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียน

ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการเป็นผู้ที่มีบทบาทที่ต้องส่งเสริมให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลดังนี้

๑. กำหนดนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการวัดผล เช่น ประเภชข้อความเครื่องมือ ระยะเวลาที่ใช้สอน มาตรฐานการวัดผลและแบบรายงานต่าง ๆ
๒. จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็น เช่น หมึกพิมพ์ กระดาษไข กระดาษพิมพ์
๓. ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการสร้างข้อสอบและดูแลรักษาจัดตารางสอบกำหนด ควบคุมและเวลาที่ใช้ในการสอน
๔. แจกระเบียบและแนวปฏิบัติของผู้เข้าสอบและผู้ควบคุมการสอบ เพื่อให้มีแนวปฏิบัติ ที่ถูกต้อง

สรุปได้ว่า การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง การกำหนดแนว ระเบียบเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษาโดยให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริงและการจัดให้มีการเทียบโอนความรู้ทักษะ ประสบการณ์และผล การเรียนจากสถานศึกษา ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

๓) ประโยชน์ของการวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและประเมินผลเป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการเรียนการสอนมีประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๗๔} ได้กล่าวว่า ประโยชน์ของการวัดผลและประเมินผลไว้ว่า

๑. เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูทำให้ครูทราบผลการสอนของตนเองว่า เป็นอย่างไรและจะได้แก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

^{๗๓}บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๓), หน้า ๘.

^{๗๔}ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖๖-๑๖๗.

๒. เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของนักเรียน ให้นักเรียนจะได้ทราบว่าตนมีความรู้ความเข้าใจในบทเรียนอย่างไร

๓. ปรับปรุงระบบการบริหารงานในสถานศึกษาทำให้ทราบสภาพที่แท้จริงของหลักสูตร โครงการสอนบันทึกการสอนที่นำมาสู่การปฏิบัติว่าประสบปัญหาอย่างไรจะได้แก้ไขปรับปรุงอย่างไร

๔. เพื่อเป็นข้อมูลทางการศึกษาทั่วไป เช่น ผลการเรียนรู้เร็วตามหลักสูตรเป็นแนวทางในการทำงานและศึกษาต่อ

๕. เป็นหลักฐานด้านการศึกษาของสถานศึกษาในด้านการรับนักเรียนผลการเรียนและการสำเร็จตามหลักสูตร

๖. เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในด้านผลการเรียนและการสำเร็จการเรียนของนักเรียน

สรุปได้ว่า การวัดผลประเมินผลทำให้ผู้สอนและผู้เรียนทราบข้อบกพร่องของตนเอง มีเครื่องมือวัดและประเมินผลที่มีคุณภาพ มีการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียนการสอนตามที่โรงเรียนตั้งไว้ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวัดประเมินผลของครูนักเรียนซึ่งจะเป็นข้อมูลปรับปรุงพัฒนาผู้สอนและผู้เรียน โรงเรียนได้ได้มีการส่งเสริมให้ครูใช้เครื่องมือและวิธีการวัดประเมินผลที่หลากหลายตามสภาพที่แท้จริงกระบวนการตรวจสอบการเรียนรู้และพัฒนาการต่างๆ ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อนำไปปรับปรุงการเรียนการสอน และการนำผลการเรียนในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัยที่ผู้เรียนได้จากสถานศึกษาเดียวกัน หรือต่างสถานศึกษา ทั้งในและต่างประเทศมาประเมิน เป็นผลการเรียนส่วนหนึ่งของหลักสูตรในระดับใดระดับหนึ่ง ที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาต่อ

๒.๒.๖. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์^{๗๕} ได้กล่าวว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาหมายถึง การพัฒนาการศึกษาโดยพื้นฐานการวิจัย เป็นวิธีการที่สำคัญวิธีหนึ่งที่นิยมใช้ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการศึกษา โดยเน้นหลักเหตุผลและตรรกวิทยาเป้าหมายหลักคือ ใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของผลทางการเรียน(Education product) หมายถึง วัสดุครุภัณฑ์ทางการศึกษา ได้แก่ หนังสือแบบเรียน फिल्म เทปเสียง เทปโทรทัศน์ คอมพิวเตอร์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน^{๗๖} มีแนวทางในการดำเนินงาน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาไว้ ดังนี้

^{๗๕} พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, การวิจัยและพัฒนาการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดีจำกัด, ๒๕๓๑), หน้า ๒๑-๒๔.

^{๗๖} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และ

๑. กำหนดนโยบายและแนวทางการใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการทำงานของนักเรียน ครูและผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา

๒. พัฒนาครูและนักเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นสำคัญในการเรียนรู้ที่ซับซ้อนขึ้นทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิด การจัดการ การหาเหตุผลในการตอบปัญหา การผสมผสานความรู้แบบสหวิทยาการและการเรียนรู้ในปัญหาที่ตนสนใจ

๓. พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการวิจัย

๔. รวบรวม และเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน

บุญเรียง ขจรศิลป์^{๗๗)} ได้กล่าวว่าการวิจัย หมายถึง กระบวนการเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ หรือกระบวนการเสาะแสวงหาความรู้เพื่อตอบปัญหาที่มีอยู่อย่างเป็นระบบและมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้ว่า การวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยในการปฏิบัติการศึกษาประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี ทั้งนำกระบวนการวิจัยและผลการวิจัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยเฉพาะการปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย เป็นทางหนึ่งที่คุณสอนและผู้บริหารสามารถนำไปปฏิบัติการเรียนรู้ในโรงเรียนได้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาไทยได้ให้ความสำคัญกับการวิจัยและกำหนดไว้ใน มาตรา ๒๔ (๕) ระบุให้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้สามารถใช้การวิจัยเพื่อการศึกษาเรื่องที่สนใจและต้องการหาความรู้ใหม่ หรือต้องการทราบปัญหาที่เกิดขึ้น การวิจัยจึงมีความสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยฝึกการคิด การจัดการหาเหตุผลในการตอบปัญหาและการรู้ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาและในมาตรา ๔๘ ระบุให้สถานศึกษาจัดให้มีกระบวนการประกันคุณภาพในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

๑. ศึกษาวิเคราะห์ ทำการวิจัย การบริหาร การจัดการและการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ ในภาพรวมของโรงเรียน

วิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๐), หน้า ๓๘.

^{๗๗)}บุญเรียง ขจรศิลป์, **วิธีวิจัยทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : พิสิษฐ์เซ็นเตอร์การพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๕.

๒. ส่งเสริมให้ครู ศึกษา วิเคราะห์ ทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

๓. ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ทำการวิจัย ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานการวิจัยหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับสถานศึกษา องค์กร หน่วยงาน สถาบันอื่น

สรุปได้ว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง การศึกษา วิเคราะห์ ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ รวมทั้งการประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานวิจัย หรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและงานวิชาการกับสถานศึกษา องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น

๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธัญญาภรณ์ นุชเฉย^{๗๘} ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต ๓ ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต ๓ มีปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางโดยมีปัญหาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการนิเทศภายใน และด้านวัดและประเมินพัฒนาการอยู่ในระดับปานกลาง รูปแบบการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต ๓ ประกอบด้วย ๕ รูปแบบย่อย คือ รูปแบบการบริหารงานด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านวัดและประเมินพัฒนาการ และด้านการนิเทศภายใน

พิยน์ ชิตสกุศล^{๗๙} ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนในโรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ” เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ๕ ด้าน ได้แก่ งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานการจัดการเรียนการสอน งานบริการฝ่ายวิชาการ งานนิเทศการสอน และงานสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ๑ ด้าน ได้แก่งานวัดผลและประเมินการเรียนการสอน

^{๗๘}ธัญญาภรณ์ นุชเฉย, “การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต ๓”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ๒๕๕๕), หน้า ๑๑๓.

^{๗๙}พิยน์ ชิตสกุศล, “การบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนในโรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต* สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒๕.

สมกิต บุญยะโพธิ์^{๘๐} ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ๑๑ ด้านและอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ด้าน เมื่อแยกพิจารณาขนาดของสถานศึกษามีการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากทุกด้าน สถานศึกษาขนาดเล็กมีการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ๗ ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ๕ ด้านเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง ๓ ขนาด โดยภาพรวมแตกต่างกันถ้าพิจารณารายด้านพบว่า แตกต่างกัน ๘ ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ถาวร ดอนจันทร์โคตร^{๘๑} ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อแนวทางการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนอยู่ในระดับมากและเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้สอน พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ยกเว้นด้านการแนะแนว มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และเมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียนพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการดำเนินงานวิชาการที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

วรเชษฐ์ จันทรภิรมย์^{๘๒} ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ท่า จังหวัดลำพูน ผลวิจัยพบว่าปัญหาที่พบในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ด้านการวิจัยและพัฒนา และงานด้านการประเมินผลงานทางวิชาการ คือ ขาดการวางแผนในการพัฒนาวิชาชีพของตนเอง ด้านการวิจัยและการพัฒนาขาดการวางแผนในการวิจัยในชั้นเรียน ครูและบุคลากรในสถานศึกษาไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนขาดการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนขาดการสำรวจสภาพปัญหา

^{๘๐} สมกิต บุญยะโพธิ์, “การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปกร, ๒๕๕๗), หน้า ๘๑.

^{๘๑} ถาวร ดอนจันทร์โคตร, “การศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา,มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐๖.

^{๘๒} วรเชษฐ์ จันทรภิรมย์, “การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ท่า”, การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๖), หน้า ๖๗-๖๘.

จรัญ ชันทะสีมา^{๔๓} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดน่าน” ผลการวิจัย พบว่า การดำเนินการบริหารวิชาการอยู่ในระดับมาก ในด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านห้องสมุด ส่วนด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน มีการดำเนินการในระดับกลาง สำหรับการเปรียบเทียบการดำเนินการบริหารงานวิชาการมีความแตกต่างกันระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ แทบทุกด้านยกเว้นด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล

ประภาส เกตุพงษ์พันธุ์^{๔๔} ได้ศึกษา การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตรัง เขต ๑ พบว่า การบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา อยู่ในระดับปานกลางและด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีประสบการณ์ในการบริหารต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

พิชัย จุลวรรณโณ^{๔๕} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ” พบว่า ระดับการปฏิบัติงานวิชาการของครูวิชาการ ในสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมากและรายด้านพบว่า ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานวิชาการของครูวิชาการที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษาและอายุราชการต่างกันพบว่า โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานวิชาการของครูวิชาการที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานวิชาการต่างกัน พบว่า มีระดับการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

^{๔๓}จรัญ ชันทะสีมา, “การบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดน่าน”, *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐๒.

^{๔๔}ประภาส เกตุพงษ์พันธุ์, “การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต ๑”, *สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๖.

^{๔๕}พิชัย จุลวรรณโณ, “การศึกษากาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒๒.

กึกก้อง ด้วงชนะ^{๘๖} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต ๒” พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก ปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง รายด้านอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง ผลการเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการ จำแนกตาม เพศ ประสบการณ์การทำงาน วุฒิการศึกษาและการฝึกอบรม สัมมนาด้านวิชาการ พบว่าในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พิสพงศ์ วงพระจันทร์^{๘๗} ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตดงโดก พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามวุฒิการศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ ส่วนผลการเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

สรุปได้ว่า จากผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนระดับสถานศึกษาต่างกัน มีปัญหาไม่เหมือนกันซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดของสถานศึกษาและสิ่งที่สำคัญ คือ นโยบายด้านการจัดการศึกษาของแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้เข้าบริบทของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบสถานศึกษาให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกัน และอีกประการหนึ่ง คือ ประสบการณ์ในการทำงานหรือการบริหารงานของผู้บริหารไม่เหมือนกัน มีความแตกต่างกัน จึงทำให้การบริหารงานของสถานศึกษาจึงมีความแตกต่างกันไปในสถานที่ต่างๆ เพื่อความสะดวกในการบริหารและการเข้าถึงแหล่งของข้อมูลได้ง่ายต่อการบริหารนั่นเอง

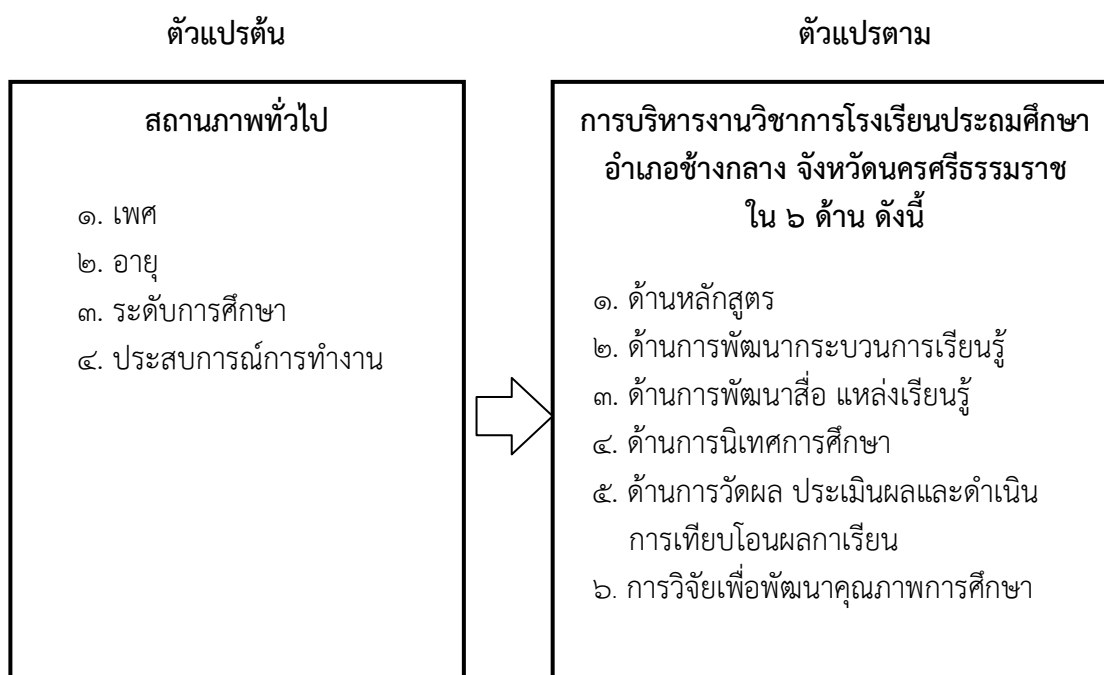
๒.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้แก่ (๑) ด้านหลักสูตร (๒) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (๓) ด้านการพัฒนาสื่อ แหล่งเรียนรู้ (๔) ด้านการนิเทศการศึกษา (๕) ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผล และ(๖) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

^{๘๖} กึกก้อง ด้วงชนะ, “สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต ๒”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๙), หน้า ๑๑๑.

^{๘๗} พิสพงศ์ วงพระจันทร์, “สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตดงโดก”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๔.

ตัวแปรต้น ได้แก่ (๑) เพศ (๒) อายุ (๓) ระดับการศึกษา และ (๔) ประสบการณ์การทำงาน
 ตัวแปรตาม ได้แก่ (๑) ด้านหลักสูตร (๒) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (๓) ด้านการพัฒนาสื่อ
 แหล่งเรียนรู้ (๔) ด้านการนิเทศการศึกษา (๕) ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผล
 การเรียน และ (๖) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย